

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Katedra archeológie
Hodžova 1
949 01 Nitra
Slovak Republic
pkrafl@ukf.sk
ORCID: 0000-0003-0595-7904
SCOPUS Author ID: 38761825300
WoS Researcher ID: M-6153-2013

The monasteries of Canons Regular of St. Augustine were bound by confraternities. Monastic convents issued charters, which contained obligations to celebrate church services and prayers for deceased members of the other convent. The aim of the article is to publish an edition of three confraternity documents issued for the Olomouc convent of Canons Regular in the first quarter of the 16th century. They survived in the archive of the Olomouc convent of Canons Regular and are currently deposited in the Moravian Archives in Brno. They were issued by Nicolas provost and convent in Šternberk in 1503; by Andrew provost and convent in Borovany in 1505; and, finally, by Benedict provost and convent in Šternberk in 1522.

Klíčová slova: řeholní kanovníci sv. Augustina; konfraternita; listina; Olomouc; Šternberk; Borovany;

¹ K řádu řeholních kanovníků sv. Augustina v českých zemích souhrnně viz MACHILEK, Franz. Die Augustiner-Chorherren in Böhmen und Mähren. In Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1976, sv. 4, s. 107-144.

řeholních kanovníků sv. Augustina v Lanškrouně, v Kladsku a v Praze Na Karlově, v Roudnici nad Labem, Jaroměři, Rokycanech a v Sadské a dále kláštera v Kaziměři u Krakova, který do roudnického okruhu řádu řeholních kanovníků sv. Augustina též náležel.²

Roku 1500 papež Alexandr VI. rozhodl o vzniku kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Olomouci, a to formálním přesunem lanškrounského konventu tohoto řádu, sídlícího po odchodu z Čech na počátku husitské revoluce u Všech svatých před Olomoucí.³

Cílem článku je podat znění tří konfraternitních listin vydaných pro olomoucké řeholní kanovníky v první čtvrtině 16. století. Všechny jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně, ve fondu E 3 Augustiniáni kanovníci. Jedná se o listinu vydanou Mikulášem, proboštem kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina ve Šternberku a jeho konventem ze 7. prosince 1503,⁴ listinu Ondřeje, probošta kláštera téhož řádu v Borovanech z 3. srpna 1505⁵ a listinu Benedikta, probošta konventu řeholních kanovníků ze Šternberka, Serváce, tamního převora, a konventu z 3. května 1522.⁶

V adrese prvních dvou listin je jako příjemce uveden Jan, probošt konventu v Olomouci, a tamní konvent. V případě třetí listiny figuruje jako příjemce probošt Řehoř a převor Augustin s konventem. Na první listině (1503) byly přivěšeny pečeti vydavatelů, tj. probošta Mikuláše a šternberského konventu, obě jsou deperditní. Na druhé listině (1505) jsou na pergamenových prouzcích přivěšeny pečeti probošta Ondřeje a borovanského konventu. Uschovány jsou v pergamenovém obalu. Na třetí listině (1522) jsou na konopných provazech složených ze svazčků červených a modrých nití přivěšeny pečeti probošta Benedikta a konventu šternberského kláštera. Pečeť konventu je dochována ve zlomku.

² KRAFL, Pavel a kol. Řeholní kanovníci sv. Augustina v Lanškrouně. Dějiny a diplomatář kláštera. Canonici regulares sancti Augustini (=CRSA) 3. Bratislava 2024, s. 51–60; KRAFL, Pavel. Konfraternity kladského kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina. In Východočeské listy historické, 2017, sv. 37 s. 7–13; KRAFL, Pavel. Quam ecclesiam in honore sancte Marie Virginis intitulari volumus. Study on the Kłodzko Monastery of Canons Regular of St. Augustine in the Pre-Hussite Period. CRSA 1. Brno 2018, s. 61–68; KRAFL, Pavel. Konfraternity konventu Panny Marie a sv. Karla Velikého na Novém Městě pražském z doby předhusitské. In Konstantínove listy, 2022, roč. 15, č. 2, s. 79–89; KRAFL, Pavel. Konfraternity vybraných konventů řeholních kanovníků sv. Augustina pražské arcidiecéze z doby předhusitské (Roudnice, Jaroměř, Rokycany a Sadská). Diplomatická studie. In Konstantínove listy, 2023, roč. 16, č. 2, s. 24–35; KRAFL, Pavel. Dokumenty konfraterni českých, morawských i śląskich klasztorów z pierwszej połowy XV wieku. Z archiwum klasztoru kanoników regularnych laterańskich w Krakowie-Kazimierzu. In Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN, 2003, sv. 48, s. 9–29; KRAFL, Pavel. Konfraternitní listiny jednotného formuláře vydané konventy roudnického okruhu řeholních kanovníků sv. Augustina. Edice dosud nevydaných inventárních jednotek z Národního archivu v Praze. In Historia ecclesiastica, 2022, roč. 13, č. 1, s. 197–217.

³ Moravský zemský archiv (=MZA) Brno, E 3 Augustiniáni Olomouc, sign. B 5, inv. č. 11. K olomouckému klášteru řeholních kanovníků viz FOLTÝN, Dušan a kol. Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005, s. 490–494.

⁴ MZA Brno, E 3, sign. D 15, inv. č. 53.

⁵ MZA Brno, E 3, sign. D 16, inv. č. 54.

⁶ MZA Brno, E 3, sign. D 19, inv. č. 57.

Všechny tři listiny se textově odlišují od ostatních konfraternitních listin obvyklých v roudnickém okruhu konventů řádu řeholních kanovníků sv. Augustina. V případě první listiny šternberských řeholních kanovníků z roku 1503 je dispozice listiny velice stručná, probošt Mikuláš a konvent se zavazují celebrovat mši za zemřelého bratra z olomouckého konventu, jehož jméno jim bylo ohlášeno, bratři mají konat vigílie. Stejnou dispozici nalezneme v listině vydané borovan-skými řeholními kanovníky z roku 1505. Podrobnější dispozici nalezneme v listině z roku 1522. Jakmile je do šternberského kláštera ohlášeno úmrtí jednoho či více bratrů bratra ze spřáteleného olomouckého konventu, mají být zapsáni do nekrologia a pro spásu jejich duší se má odříkat žalm *Verba mea*,⁷ větší vigílie čtené v chóru, následně má být zpívána slavnostní mše. Kterýkoliv z kněží má odsloužit sedm čtených mší, jáhnové, podjáhnové a akolyti mají odříkat žaltář a konvršové mají odříkat stovku modliteb Otčenáš a Zdravas Maria. Podobně mají konat ve výroční den s tím, že v případě jáhnů, podjáhnů a akolytů je počet odříkaných žalmů specifikován na padesátku, u konvršů je počet odříkaných Otčenášů a Zdravas Maria omezen na padesát.

1.

7. prosinec 1503. Šternberk.

Mikuláš, probošt kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina ve Šternberku, a konvent téhož kláštera uzavírají s Janem, proboštem konventu řeholních kanovníků sv. Augustina v Olomouci, a tamním konventem konfraternitu.

Přivěšeny byly 1) pečeť Mikuláše, probošta kláštera CRSA ve Šternberku; 2) pečeť konventu tamtéž (obě ztraceny).

Na dorsu: Sternbergensium.

Orig. perg. Lat., Moravský zemský archiv Brno, E 3 Augustiniáni Olomouc, sign. D 15, inv. č. 53.

Lit. M. Švábenský. Augustiniánské kláštery I. Brno 1959, s. 198.

Nicolaus, prepositus monasterii sancte Marie in Sternbergk, canonici ordinis cum collegio omnium l concanonicorum suorum salutem ac vitam beatam. Cum omnibus mortalibus dum hanc vitam dubiosam l egerimus ac miserabilem. Nichil utilius saciusque iri possit, quam pios operum sanctorum fructus congregando proprie inniti saluti devotorumque ac Deo carorum adminiculis oracionum adiuvari, ut in presenti sacre ac illibate religionis labor fructuosus post ac feliciore et eterna commutetur vita. Proinde cum propheta sanctus oracione sua participem se omnium timentium Dei fieri cupiens nobis non parvum communionis et sancte fraternitatis effectum indicavit, quapropter presentibus reverendo patri domino Iohanni, primo preposito Omnium sanctorum in Olomucz, canonici ordinis nec non sacro suo conventui omnium oracionum, abstinenciarum, afflictionum, sacrificiorum piorumque operum omniumque nostro in monasterio per nos ac successores nostros Deo et sanctis suis offerentur plenam communionem et participacionem tam in vita, quam post mortem damus. In quam fraternitatem suscipimus ac fide professis nostris essent. Preterea, siquando nobis obitus

⁷ Ž 5, 2.

alicuius ex eis annunciatu fuerit, missam quilibet cum annotatione nominis et frater vigiliis Deo offerre, tenebimur. Et presentium in robur sigillis nostris hec firmavimus. Datum in Sternbergk septima Decembris millesimo quingentesimo tercio incarnationis Christi anno.

2.

3. srpen 1505. Borovany.

Ondřej, probošt kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Borovanech, a konvent téhož kláštera uzavírají s Janem, proboštem konventu řeholních kanovníků sv. Augustina v Olomouci, a tamním konventem konfraternitu.

Přivěšeny pečeti 1) Ondřeje, probošta kláštera CRSA v Borovanech; 2) konventu tamtéž (obě v pergamenovém obalu).

Na dorsu: Borowanensium.

Orig. perg. Lat., MZA Brno, E 3, sign. D 16, inv. č. 54.

Lit. M. Švábenský. Augustiniánské kláštery I. Brno 1959, s. 198.

Andreas, prepositus domus sancte Marie in Borowan, canonici ordinis cum collegio omnium concanonicorum || suorum salutem ac vitam beatam. Cum omnibus mortalibus dum hanc vitam dubiosam egerimus ac || miserabilem. Nichil utilius sanctisque iri possit, quam pios operum sanctorum fructus congregando || proprie inniti salutem devotorumque ac Deo carorum adminiculis oracionum adiuvari, ut in presenti sacre ac illibate religionis labor fructuosus post hac feliciore et eterna conmutetur vita. Proinde cum propheta sanctus oracione sua participem se omnium timentium Dei fieri cupiens nobis non parvum communionis et sancte fraternitatis effectum indicavit, quapropter presentibus venerabili patri domino Iohanni, preposito Omnium sanctorum in Olomuncz, et venerabili eiusdem conventui omnium oracionum, abstinenciarum, afflictionum, sacrificiorum piorumque operum omniumque nostro in monasterio per nos ac successores nostros Deo et sanctis suis offerentur plenam communionem et participationem tam in vita, quam post mortem damus. In quam nostram fraternitatem ^asuscipimus ac fide professis nostris essent. Preterea, siquando nobis obitus alicuius ex eis annunciatu fuerit, missam quilibet cum annotatione nominis, frater vero vigiliis Deo offerre,^b tenebimur. Presentium in robur sigillis nostris hec firmavimus. Datum in Borowano tercio Nonas Augusti millesimo quingentesimo quinto incarnationis Christi anno.

^a) „sup“ škrtnuto písařem.

^b) Nadepsáno písařem.

3.

3. květen 1522. Šternberk.

Benedikt, probošt kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina ve Šternberku, Servác převor a konvent téhož kláštera uzavírají s Řehořem, proboštem konventu řeholních kanovníků sv. Augustina v Olomouci, Augustinem převorem a tamním konventem konfraternitu.

Na konopných provazech složených ze svazečků červených a modrých nití přivěšeny pečeti 1) Benedikta, probošta kláštera CRSA ve Šternberku; 2) konventu tamtéž (zlomek levé části).

Orig. perg. Lat., MZA Brno, E 3, sign. D 19, inv. č. 57.

Lit. M. Švábenský. Augustiniánské kláštery I. Brno 1959, s. 199.

In nomine Domini Amen. Credimus firmiter speramus charitatis opera inter sancte ecclesie membra pio affectu communicata animarum corporumque saluti multipliciter pro futura ac ea, apud omnipotentis Dei potenciam divine miseracionis respectu nullatenus in oblivionem iri, qui potius larga deificaque retribucione apud ipsum misericordem patrem misericorditer reminisci. ¶ Proinde nos Benedictus prepositus, Servacius prior totusque conventus monasterii intemerate virginis Marie in Sternberg ordinis sancti Augustini canonicorum regularium Olomucensis diocesis matura deliberacione prehabita fraternitatem contrahimus seu contractam tenore presencium corroboramus cum venerabilibus in Cristo patribus et dominis domino Gregorio preposito, Augustino priore totoque conventu monasterii Omnium sanctorum in preurbio Olomucensi ordinis eiusdem Olomucensis diocesis decernentes, ut prefati domini et fratres nostri prenominati monasterii participantes sint in vita pariter et in morte missarum, oracionum, abstinenciarum, vigiliarum, elemosinarum omniumque bonorum, que in nostro prefato monasterio Sternbergensi per nos presentes et posteros nostros divina dignabitur clemencia operari, adicientes, quod cum obitus fratris unius vel plurium predicti monasterii professi aut professorum nobis intimatus fuerit in remedium animarum earundem ipsius vel ipsorum nominibus in calendario descriptis psalmis consuetis scilicet Verba mea tantum ipso die in capitulo recitatis et vigiliis maioribus cum pausis in choro lectis consequenter missa defunctorum pro ipsius vel ipsorum animabus in speciali et singulatim solemni ac religioso ritu cantabitur, quam sequitur commendacio, cui fratres interesse debent causa rationabili cessante. Quilibet eciam presbiterorum leget septem missas, dyacones vero subdiacones et acoliti per unum psalterium dicent et fratres conversi centum oraciones Dominicas cum totidem Ave Maria explebunt. In die autem aniversario, quem semel in anno cunctis fratribus in uno loco compositis observari decrevimus, psalmi predicti, vigilie maiores sine pausis et missa sub nota sine commendacione tenebunt. Quilibet eciam presbiterorum unam missam tenebit pro defunctis, dyacones, subdiacones et acoliti quinquagenas dicent, conversi vero per quinquaginta oraciones Dominicas explebunt cum totidem Ave Maria nisi quis et tunc vellet, quid amplius facere, quod non improbamus sed commendamus. Per huiusmodi enim decretum serviciis amplioribus, que fratres pro fratribus in monasteriis consueverunt facere in nullo volumus derogare. In premissorum omnium testimonium nostrum et conventus nostri sigilla presentibus sunt appensa. Acta sunt hec anno Domini millesimo quingentesimo vicesimo secundo, quinto Nonas Maii.

Seznam použitých pramenů a literatury:

Archivní prameny:

Moravský zemský archiv Brno, E 3 Augustiniáni Olomouc, sign. B 5, inv. č. 11; sign. D 15, inv. č. 53; sign. D 16, inv. č. 54; sign. D 19, inv. č. 57.

Monografie a encyklopedie:

FOLTÝN, Dušan a kol. Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005.

KRAFL, Pavel a kol. Řeholní kanovníci sv. Augustina v Lanškrouně. Dějiny a diplomatář kláštera. Canonici regulares sancti Augustini 3. Bratislava 2024.

KRAFL, Pavel. Quam ecclesiam in honore sancte Marie Virginis intitulari volumus. Study on the Kłodzko Monastery of Canons Regular of St. Augustine in the Pre-Hussite Period. Canonici regulares sancti Augustini 1. Brno 2018, s. 61–68.

Studie a články v časopisech a sbornících, kapitoly v kolektivních monografiích:

KRAFL, Pavel. Dokumenty konfraterni českých, morawských i śląskich klasztorów z pierwszej połowy XV wieku. Z archiwum klasztoru kanoników regularnych laterańskich w Krakowie-Kazimierzu. In Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN, 2003, sv. 48, s. 9–29.

KRAFL, Pavel. Konfraternity kladského kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina. In Východočeské listy historické, 2017, sv. 37 s. 7–13.

KRAFL, Pavel. Konfraternitní listiny jednotného formuláře vydané konventy roudnického okruhu řeholních kanovníků sv. Augustina. Edice dosud nevydaných inventárních jednotek z Národního archivu v Praze. In Historia ecclesiastica, 2022, roč. 13, č. 1, s. 197–217.

KRAFL, Pavel. Konfraternity konventu Panny Marie a sv. Karla Velikého na Novém Městě pražském z doby předhusitské. In Konstantínove listy, 2022, roč. 1, č. 2, s. 79–89.

KRAFL, Pavel. Konfraternity vybraných konventů řeholních kanovníků sv. Augustina pražské arcidiecéze z doby předhusitské (Roudnice, Jaroměř, Rokycany a Sadská). Diplomatičká studie. In Konstantínove listy, 2023, roč. 16, č. 2, s. 24–35.

MACHILEK, Franz. Die Augustiner-Chorherren in Böhmen und Mähren. In Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1976, sv. 4, s. 107–144.

Počet slov: 2272

Počet znakov (vrátane medzier): 16 083